

Mihrî Hatun ve Anne Bronte'ye Ait Dua Şiirlerini Kültürel Açından Bir Karşılaştırma Denemesi¹

Ahmet KARAYONCA²

Özet

15. yüzyıl Osmanlı kadın şairlerinden Mihrî Hatun'un *Dîvan* adlı eserinde bulunan *Şi'r in 'Mahal* adlı Dua şiiri ve yine aynı divanda yer alan *Münacaat*'tan bir kısmı ile 19. Yüzyıl İngiliz kadın şair ve romancılarından Anne Bronte'nin "A Prayer" ve "The Doubter's Prayer" adlı dua şiirleri ortak temaya sahip şiirlerdir. Bu şiirler ve şairler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak amacıyla kaleme alınan bu çalışmada öncelikle iki şair hakkında ve yaşadıkları döneme dair bilgiler verilir daha sonra şairlerin dua temalı şiirleri kültürel açıdan karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Mihrî Hatun dua şiirinde genel olarak günahını itiraf edip affını Allah'ı Teala'dan talep etmektedir. Anne Bronte ise günahını itiraf edip affını rabbinden isteyip ayrıca imanının zayıf olduğunu ve güçlendirmesini de talep etmektedir. Sonuç olarak şairlerin kendi dini inançlarına dair aldıkları eğitimi şiirlerine yansıttıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dua, günah, af, pişmanlık, tevbe.

An Attempt to Comparative Analysis of Prayer Poems by Mihrî Hatun and Anne Bronte According to Their Culture

Abstract

Mihrî Hatun was a 15th century Ottoman female poet. She prepared a *Dîvan*. At the end of the *Dîvan* there is a prayer section. It contains several poems. Mihrî's *Şi'r in 'Mahal* and some parts of the *Münacaat* have the same theme with Anne Bronte's (19th century British poet and novelist) "A Prayer" and "The Doubter's Prayer" poems. The goal of this study is to compare and contrast these two artists and their works which are about prayer. This study will focus on Anne Bronte and Mihrî Hatun in terms of their life, time and works and to compare and contrast two prayers according to their culture. While Mihrî asks for forgiveness of Allah, Anne does not only ask for forgiveness of God but also wants to have a strong faith. Both of them praise the God with same words and both ask for God's pardon. They show their own religious education in their works.

Key Words: Sin, forgiveness, doubt, faith.

Giriş

16. Yüzyıl Osmanlı kadın şairi Mihrî Hatun ve 19. Yüzyıl İngiliz kadın şair ve romancısı Anne Bronte kendi dönemlerindeki kadınlara nazaran velud sayılan sanatkârlardır. Mihrî Hatun, hacimli bir *Dîvan* tertip edip sonuna da bir *Tazarrûnâme* eklemiştir. Kendi ilgi ve becerisinin yanında Mihrî Hatun'un ailesinin ulemadan olması, yaşadığı şehir Amasya'nın Osmanlı devlet yöneticileri ve buna bağlı olarak birçok alim ve sanatkâra konukluk etmesi onun birçok edebî eser vermesini sağlamıştır. Anne Bronte ise din adamı olan babasından

¹ Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sunulmuş bildiridir.

² Erciyes Üniversitesi, 3. Sınıf öğrencisi, E-posta: akarayonca@hotmail.com.

Karayonca, A.

aldığı eğitimin yanında kardeşleri, İngiliz edebiyatının ünlü romancıları Charlotte ve Emily Bronte ile birlikte bir edebiyat ortamında kendini yetitirmiştir. Daha yirmili yaşlarda iki roman kaleme alan Anne Bronte'nin kardeşlerinininkilerle basılan birçok şiiri bulunmaktadır. Çalışmamızda Mihrî Hatun'un *Tazarrûnâme*'sinde bulunan *Şi'r in-Mahal* ve Allah'a sıfatlarıyla yakardığı bölümler ile Anne Bronte'nin *A Prayer* ve *The Doubter's Prayer* şiirleri açıklanıp yorumlanmıştır. Koçoğlu'nun makalesinde belirttiği üzere yerel bir eser yabancı bir eserle mukâyese edilebileceği gibi yerel bir eser yine yerel başka bir eserle karşılaştırılabilir (Koçoğlu, 2014, s. 149). Bu yüzden yabancı bir eser olan Bronte'nin şiirlerini yerel Mihrî Hatun'un şiirleri ile kültürel yönden karşılaştırma amacı güdülerek yapılan araştırma sonunda eserlerdeki benzerlik ve farklılıklar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Tazarrûlarında Mihrî Hatun, genel olarak günahlarını itiraf eder, Allah'ın affını ister ve O'nu över. Anne Bronte ise bu şiirlerinde günahlarını itiraf eder, Tanrı'dan affedilmesini ve inancının güçlendirilmesini ister.

Mihrî Hatun'un Hayatı ve Dönemi

15. yüzyılın sonlarında yetişen ünlü kadın şair Mihrî Hâtun, Türk Divan Edebiyatı'nın bilinen ilk kadın şairlerden biridir. Abdulkadir Karahan, Mihrî'nin 1460'ta doğduğunu ileri sürmektedir (Karahan, 1960, s. 305). Mihrî Hatun İstanbul'un fethinden sonra oluşan yeni kültürel ortam içinde yetişmiştir.

Mihrî Hatun'un babası bir kadı olan Mevlana Hasan Amasyevî'dir. Amasyevî nisbetinden anlaşıldığına göre babası Amasyalı yani şehzadeler şehrine mensup ve diğer şehirlere göre daha kültürel seviyesi yüksek bir ortamda yetişmiştir. Kendisi de Belayî mahlası ile şiirler yazmıştır yani Mihrî, şiirle alakalı bir aileye mensuptur. Mihri hatun'un dedesi bir Halvetî tarikatı şeyhi olan Şücaeddin Pir İyas'tır (Karahan, 1960, s. 305). Yani Mihrî'nin ilmi nosyonu dedesine dayanmaktadır.

Mihrî ismi kendisine babası tarafından verilmiştir. Mihrî ismi Farsçadır ve Güneş'e ait veya Güneşle alakalı anlamına gelmektedir. Evliya Çelebi Mihri Hatun'un adının Mihrümâh (Güneş ve Ay), Bursalı Mehmet Tahir "Fahrünnîsâ" (kadınların övüncü), Murat Uraz "Mirünnîsâ" (kadınların efendisi) ve Âşık çelebi ise onun hem adı hem de mahlasının "Mihrî" olduğunu söylemiştir (Karahan, 1960, s. 305).

Mihrî Hatun, Osmanlı şehzadelerinin eğitim yeri olan 15. Yüzyılda bir çok düşünür, bilim adamı, şair ve entellektüelin yaşadığı bir şehir olan Amasya'da doğup büyümüştür. Ailesinin yüksek eğitim seviyesi, Amasya'nın kültürel ve entellektüel atmosferi Mihrî'nin mükemmel bir eğitim almasını sağlamıştır (Karahan, 1960, s. 305).

Mihrî Hâtun, Şehzade 2. Ahmed'in sohbetlerinde bulunmuş sarayda bir çok edebi ve ilmi faaliyette bulunmuştur. Mihrî'nin şehzadelere ve Sultan 2. Bayezid'a sunduğu şiirleri bulunmaktadır (Karahana, 1960, s. 305).

Mihrî hiç evlenmemiştir ve kendisine ait bir divanı vardır (Kaya, 2010, p. 3).

Anne Bronte'nin Hayatı ve Dönemi

1820 yılında İngiltere'nin Thornton şehrinde doğan Anne Bronte, din adamı Patrick Bronte'nin altıncı ve en küçük çocuğudur. *Agnes Grey* ve *The Tenant of Wildfell Hall* adında iki romanı bulunan Anne Bronte kız kardeşleri, İngiliz edebiyatının ünlü romancıları Charlotte ve Emily Bronte ile birlikte bir şiir kitabı da meydana getirmiştir. Kitapta üç kardeşe ait şiirler ayrı bölümlerde yer almaktadır (White, 1999, s.15).

1849 yılında 29 yaşında vefat eden Anne Bronte kraliçe Viktorya döneminin başında yaşamıştır. Öğretmenlik ve mürebbiyelik yapan yazarın romanları sinemaya aktarılmıştır (White, 1999, s.15).

Mihrî Hatun'a Ait “Şi'r in-Mahal”

327 Dergehüñe tutmuşuz yüz ey Hudâ

Eylemişüz çok fesâd u çok hatâ

328 Rû-siyâhuz pür-günâhuz külli ‘ayb

Yine senden umaruz ‘afv u ‘atâ

329 Zulmetinde koma ‘isyânüñ bizi

Ey kamuya dest-gîr ü reh-nümâ

330 Müflis ü hor u hakîr ü mübtezel

Tapuña geldük sığınduk biz gedâ

331 Cümle ‘isyân ehline sen kıl meded

Ol Habîb'üñ hürmetiçün ey Hudâ

332 Boynumuzı bağlamışdur nefsi-şûm

Eylemişdür bizi derde mübtelâ

333 Cümle İslâm ehli ile Mihrî'ye

Sen Rahîm'sin dûzahı görme revâ.

Şiirin metni Arslan'ın 2018 yılında yayınladığı Mihrî Divanı'nın 215. ve 216. sayfalarından alınmıştır.

Şiirin Açıklama ve Yorumu

327 Dergehüñe tutmuşuz yüz ey Hudâ

Eylemişüz çok fesâd u çok hatâ

Ey Allahımız! Senin kapına gelip yüzümüzü yere koyduk. Bir çok günah işlediğimizi itiraf ediyoruz.

328 Rû-siyâhuz pür-günâhuz külli ‘ayb

Yine senden umaruz ‘afv u ‘atâ

Yüzümüz kara, günahkarız, affını talep ediyoruz. Mihri, günahkar insanı yüzü toza, kire veya çamura bulanmış birisine benzetiyor. Günahın affını da yüzün kirinin temiz suyla yıkanıp ak olmasına benzetiyor.

329 Zulmetinde koma ‘isyânuñ bizi

Ey kamuya dest-gîr ü reh-nümâ

Bizi isyan karanlıklarında bırakma! Tüm yaratıklara yol gösteren, bize yol göster. Mihri, isyanı karanlık ve tehlikeli bir yere benzetip affolunup cennete girmeyi kurtuluş olarak göstermektedir.

330 Müflis ü hor u hakîr ü mübtezel

Tapuña geldük sığınduk biz gedâ

İflas ettik, değersiz, fakir ve köle olarak kapına geldik, sığındık bizi affet. Mihri, burada günahkarlığı sefillik, pejmürdelik ve yoksulluk olarak niteleyip Allah’u Teala’nın affi ile zenginliğe ereceğini söylemektedir.

331 Cümle ‘isyân ehline sen kıl meded

Ol Habîb’üñ hürmetiçün ey Hudâ

Ey Allahım! Tüm günahkarları sevgili Peygamberin (Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem) hürmetine affet.

332 Boynumuzu bağlamışdur nefsi-i şûm

Eylemişdür bizi derde mübtelâ

Zalim nefsimiz boynumuzu bağlayıp bizi hasta etti. Mihri, nefsinin zalim birine benzeterek kendini esir edip hasta ettiğini belirtmektedir.

333 Cümle İslâm ehli ile *Mihri*’ye

Sen Rahîm'sin dūzahı görme revâ.

Ey merhametlilerin en merhametlisi Allahım! Tüm müslümanlarla bereber Mihri'yi de affedip cehennemden kurtararak cennete koy!

A Prayer - Poem by Anne Brontë

My God (oh, let me call Thee mine,
Weak, wretched sinner though I be),
My trembling soul would fain be Thine;
My feeble faith still clings to Thee.

Not only for the Past I grieve,
The Future fills me with dismay;
Unless Thou hasten to relieve,
Thy suppliant is a castaway.

I cannot say my faith is strong,
I dare not hope my love is great;
But strength and love to Thee belong;
Oh, do not leave me desolate!

I know I owe my all to Thee;
Oh, TAKE the heart I cannot give!
Do Thou my strength--my Saviour be,
And MAKE me to Thy glory live.

Şiirin metni Bronte'ye ait *An Anthology of Poems by Anne Bronte* adlı eserin 43. sayfasından alınmıştır.

A Prayer Adlı Şiirin Açıklama ve Yorumu

My God (oh, let me call Thee mine,
Weak, wretched sinner though I be),
My trembling soul would fain be Thine;
My feeble faith still clings to Thee.

Ey Tanrım! Lütfen, her ne kadar zayıf, perişan ve günahkar (günah işlemeyi durduramayan zayıflığını ve fiziksel acizliğini kastetmektedir) olsam da bana izin ver de sana benim Tanrım diyeyim.

Titreyen ruhum sana mecbur gelecek, zayıf imanım senden umutludur.

Not only for the Past I grieve,
The Future fills me with dismay;
Unless Thou hasten to relieve,
Thy suppliant is a castaway.

Eğer beni affederek rahata erdirmezsen, geçmiş günahlarıma pişman olarak ve gelecek günahlarımla korkusuyla hep rahatsız olacağım.

Eğer yalvaran bu kulunu affetmezsen batık bir gemi gibi cehenneme gidecek.

I cannot say my faith is strong,
I dare not hope my love is great;
But strength and love to Thee belong;
Oh, do not leave me desolate!

İmanım güçlüdür diyemem, sana aşkım büyük diyemem fakat güç ve aşk sana aittir, lütfen beni cehennemde yapayalnız bırakma.

I know I owe my all to Thee;
Oh, TAKE the heart I cannot give!
Do Thou my strength--my Saviour be,
And MAKE me to Thy glory live.

Biliyorum, tüm fiziksel ve ruhsal varlıklar sana aittir, sana veremediğim kalbimi al;günaha karşı dayanıklı kıl, cehennemden kurtar ve beni kıymetli bir varlığın yap!

Mihri Hatun ve Anne Bronte'ye ait Dua Şiirlerin'den Bölümlerin Karşılaştırılması

The Doubter's Prayer, Anne Bronte

Mihri

Eternal power, of earth and air!	139 Gerçi kim zâhirdesin gözden nihân
Unseen, yet seen in all around,	Lîk bātında 'ayânsın her zamân
Remote, but dwelling everywhere,	135 Birsin ammâ yerde gökde tolısın
Though silent, heard in every sound.	Senden artuk ulu yok sen ulısın

Anne Bronte'ye ait kıta 2012 yılında yayınlanan *Poems by Currer, Ellis and Acton Bell*'in 97. sayfasında yer almaktadır. Mihri'ye ait beyitler Arslan'ın 2018 yılında hazırladığı Mihri Dîvani'nin 199. sayfasında yer almaktadır.

Anne Bronte'nin Yukarıdaki Dizelerinin Yorumu

Evrende senin gücünün sonu yok!

Görünmezsin ama yarattıklarında aşikarsın,

Uzaksın ama her yerdesin,

Sessiz görünüyorsun ancak her sesde duyulursun.

Mihri'nin Yukarıdaki Dizelerinin Yorumu

139 Gözlerden gizlisin ama çok açık görünürsün

Gizlilikte çok açıksın her zaman

135 Birsin fakat yerlerde ve göklerde

Senden yüce yok sadece sen yücesin

Bu bölümlere bakıldığında Bronte'nin şiiri sanki Mihri'ninkinin İngilizce tercümesi gibidir. Bunun sebebi her iki şairin de ilâhî bir dine mensup olmasıdır. Her iki şair de duaya başlamadan önce Tanrı'yı övüp daha sonra O'ndan umutlu olduklarını belirterek isteyeceklerini dile getirmektedirler.

If e'er thine ear in mercy bent,
When wretched mortals cried to Thee,
And if, indeed, Thy Son was sent,
To save lost sinners such as me:

Her ne kadar her iki şair de ilâhî dinlere mensup olsalar da Mihri tevhid inancını yani Tanrı'nın birliğini "Birsin" diyerek vurgulamıştır. Bronte de yukarıda görüldüğü gibi "thy son" diye Tanrı'ya seslenerek teslis inancını ve aldığı Hristiyan eğitimi şiirlerinde göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

15. yüzyıl Osmanlı kadın şairlerinden Mihri Hatun, ailesinin alimlerden olması, saraya yakın olması ve şehzadelerin şehri Amasya gibi kültürel bir çevrede yetişmesi sebebiyle bir çok şiir kaleme almıştır. Anne Bronte ise bir papazın kızı olarak yüksek bir eğitim almış bir çok şiir ve roman yazmıştır. Bu iki kadın şairin duaları birçok ortak özelliğe sahiptir. Her ikisi de günahlarını itiraf edip af talep etmektedirler. Mihri her mısrasında aldığı eğitimi ve İslamî kültürü yansıtırken Anne de aldığı puritan Hristiyan eğitimi göstermektedir.

Kaynakça

- Arslan, M. (2018). *Mihri Divanı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Bronte, A. (2008). *An Anthology of Poems by Anne Bronte*. Read HowYouWant.
- Bronte, C. A. (2012). *Poems by Currer, Ellis and Acton Bell*. London: Echo Library.

Karayonca, A.

Karahan, A. (1960): *Mihri Hâtun*. İslam Ansiklopedisi (Cilt 8, s. 305-306). İstanbul, VIII: İslam Ansiklopedisi.

Kaya, G. (2010). *Mihri Hatun Divanı'nın Tahlili*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye.

Koçaoğlu, T. (2014). *Urdu Şairi Mîrzâ Gâlib Ve Dîvân Şairi Haşmet'in Şarap Redifli Gazelleri Üzerine Bir Mukâyese Denemesi*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 7 Sayı: 32.

White, K. (1999). *Introduction to Agnes Grey*. Londra: Wordsworth Editions Limited.

Extended Abstract

Introduction

Mihrî Hatun was a sixteen century female poet. She has a Dîvan (a poetry collection). Her father and grandfather were scholars. She lived in Amasya where was a cultural city. Anne Bronte was a nineteen century poet and novelist. Her father was a clergyman. These poets prayer poems have same theme. This study gives information about these poets' life, time and works. And the aim of this study is to compare and contrast two prayer poems according to their culture. While Mihri asks for forgiveness of Allah, Anne does not only asks for forgiveness of God but also wants to a strong faith. Both of them praise the God with same words and they ask for God's pardon. They show their own religious education in their works.

Mihrî Hatun and Her Time

The well-known female poet Mihrî Hâtun, who grew up in the late 15th century of Turkish divan literature, is one of the first known women poets. Abdulkadir Karahan suggests that Mihrî was born in 1460 (Karahan, 1960, p. 305). The father of the poet from Amasya is a judge who wrote poems under the pseudonym "Belâyî". His name was Mevlana Hasan Amasyevî. Her grandfather was a Halvetî sheikh Şücaeddin Pir İyâs (Karahan, 1960, p. 305).

Her name "Mihrî" was given by her father (Karahan, 1960). It means "about or related the sun (i.e. her face or body is shining, or her knowledge and spiritual side brightens everywhere)" because "Mihr" is a Word which is a persian and means "The Sun" (Karahan, 1960).

Mihrî grew up in Amasya. Amasya was the education city of sons of Ottoman Sultans (Karahan, 1960). In 15th century Amasya was the prominent intellectuals of the era of poets and it was the city of scholars (Karahan, 1960, p. 305). Therefore, her progress in art, Mihrî Hâtun grew up with a good education. She had an excellent knowledge of Arabic and Persian (Karahan, 1960, p. 305). Mihrî Hâtun, which draws attention with his knowledge, although some sources say that he had been in the Şehzade Ahmed II. It has been found that she was in the prince's palace since the last period of Amasya Governorate (Karahan, 1960, p. 305).

Anne Bronte and Her Time

Anne Bronte, born in 1820 in Thornton, England, is the sixth and youngest child of the cleric Patrick Bronte. She had two novels, *Agnes Grey* ve *The Tenant of Wildfell Hall*. She is the sister of famous Charlotte and Emily Bronte. They had a poetry book (White, 1999, s.15).

Anne Bronte died in 1849. She lives at the beginning of the Queen Victoria's reign. She was a teacher and a governess (White, 1999, s.15).

Interpretation and Explanation of “Şi‘r in-Mahal” by Mihrî Hatun

Our Lord! We put our face on the ground for you! We have a plenty of sin. In these couplet Mihri says that she is in a bowing down position (prostration, she put her face on the ground), she confesses her sins.

Our faces are dark, we are completely sinful, we are begging your forgiveness and donative.

Mihri liken sinful person to a person whose face is full of dirt by saying dark face and she begs Allah the almighty’s pardon.

Do not leave us in the darkness of rebellion, you are the helper and the guider of all the creation. Mihri liken the rebellion as a dark dangerous place, for instance a jungle and she asks for get rid of this place to a safer one (heaven) with the forgiveness of Allah the almighty.

We are bankrupted, contemptible, despised, worthless and we came to you as a slave and we seek refuge. Mihri liken herself and other sinful Muslims a bankrupted, poor, worthless and contemptible slaves and she seeks refuge to Allah the almighty.

Forgive all sinful people for your loved one’s (Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem) reverence.

Our sinister nafs (the part of human being which is inclined to commit sin in this context) tied our neck and made us sick.

Mihri likened her nafs as an enemy who captured sinful person and tied his/her neck and made he or she sick. Nafs is a sufi term. It is used to people’s part which is inclined to sin. Mihri has a sufi point of view.

Oh! My lord (Allah)! You are the Most Merciful to Muslims, do not send me (Mihri) and all Muslims to the hell. Please send us to the heaven.

Interpretation and Explanation of A Prayer - Poem by Anne Brontë

Oh my God, please let me call you My God even though I am a weak (physical and spiritual weakness, I cannot help myself to stop sin), miserable sinner, my shivering soul compulsorily will go to you, my weak faith is hopeful from you.

Not only I am sorrowful from my past sins, I am also in horror about my future sins, if you will not accelerate to comfort me,

Your beseeching one will be thrown (like a shipwreck), i.e. If you will not forgive me, I will go to the hell.

I cannot say that my faith is strong, I am not brave to say that my love (love of God) is great;
But strength and love are belonging to you, do not leave me deserted (alone in the hell).

I know I owe my all physical and spiritual belongings to you; oh, take the heart I cannot give!
Be my strength to commit sin and rescuer from hell and make me your splendid being.

Comparison of Excerpts Which Are Taken from Mihri And Anne Bronte's Poems

In Anne's prayer, she praises the God, she says that "Your power has no end in all the universe, you cannot be seen but your creation shows you in everywhere, you are remote but close to us, you seem silence but we can hear you in every sound (every sound is created by you).

Mihri says that to Allah, "You are so clear to see, even though you are hidden from eyes, and you are clear in inner side." She means that this universe and the inside of it are created by you. She implies that we cannot say even a pencil is made by someone, therefore the excellent universal has a balance and these beings has a creator. You are the one, but you are in earth and skies, you are the Highest".

Conclusion and Discussion

15th century Ottoman woman poet Mihri was a famous artist in Ottoman palace. She had a lot of artistic poetic works. She had been at Ottoman palaces and she had so many conversations with royal family. She dedicated so many poems to royal people especially to Sultan and princes. She was also a daughter and granddaughter of Ottoman scholars.

Anne Bronte was a daughter of a clergyman and she was also a sibling of intellectual famous Bronte sisters.

Their prayers have so many common features. For example, they praise the God with his qualifications at the beginning of their poems and both confess their weakness. The differences between them are their religious background. Anne was close to puritan christendom and Mihri Hatun was a sunni-Muslim.

As the difference, Anne asks the God for his son's sake according to her belief, but Mihri says "Birsin ammâ yerde gökde tolısın" and she emphasizes that Allah is the One.